

Eitt 40 ára minni:

Viðoy bjargar portugisarum

EDVARD JOENSEN

1959 var ísár í Grønlandi. Viðoy, sum tíðliga á árinum fór til Grønlands, endaði í New Foundlandi. Seinni á sumrinum varð so farið aftur til Grønlands.

Levi Joensen, úr Klaksvík, var skipari á Viðoyinni hetta árið.

Levi sigur frá, at tann 10. august 1959 um morgunin vóru teir á veg inn í Føroyingahavnina. Tað var tjúkt í mjørka, so siglt varð varisliga. Radari var eingin, so útkikk var har frammi.

Meðan teir sigla soleiðis, hoyra teir tokulúður innan fyri seg. Teir hildu tí, at nú vóru teir vorðnir so modarnaðir í Grønlandi, at teir høvdu fingið ávarðingar-útgerð á Den Smukke Ø.

»Vit hildu móti ljóðinum. Men við eitt róptu teir har frammi, at tað breyt ein boði beint forút. So varð bakka fyrri ikki at fara á land,« sigur Levi frá.

Tá vóru teir varugir við at tað stóð eitt skip uppi á boðanum. Tað visti seg at vera ein stóur portugisari. Teir vóru 97 mans við.

Portugisarin var á veg út úr Føroyingahavnini, tá hann fór á land í mjørkanum. Santa Maria Magdalena, sum skipið æt, hevði ligið í Føroyingahavnini, har manningin hevði verið heldur ólátað. Teir gingu fullir og gjørdur um seg í landi. Tí valdi skiparin at fara út, hóast líkindini vóru vánalig.

Annar stýrimaður á portugisaranum kom umborð á Viðoyina og segði, hvussu vorðið var og spurdi, um teir ikki vildu seta enda á og royna at sleipa teir av aftur. Men illa gekk. Skipið stóð fast, og fjarandi sjógvur var. Tað gekk heldur ikki long tíð, so fór skipið rættiliga nógv á liðina.

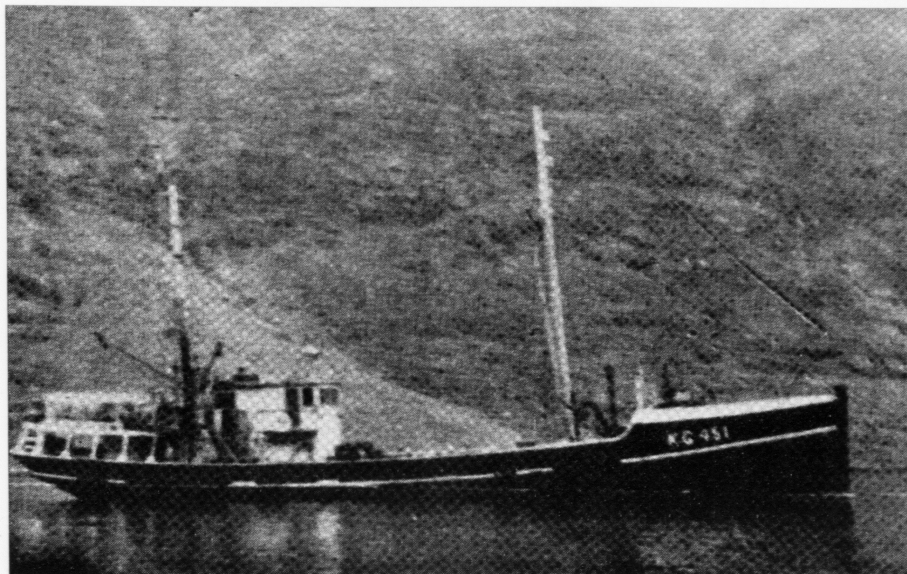
Levi fór at borði hjá portugisaranum og bað teir koma yvir á Viðoyina, meðan skipið lá, sum tað lá. Men tað visti seg ikki, sum portugisiski skiparin var sinnaður til tess.

»Hann tók hógvuna av høvðinum og takkaði fyrri tilboðið,« sigur Levi, sum tó skilti, at tað fóru teir ikki at koma.

Viðoyggjin ankaði so upp við síðuna av portugisaranum. Teir settu so fast á hann aftur og bíðaðu, til tað fór aftur at fløða, tí teir ætlaðu at royna aftur.

Meðan teir bíðaðu, kom ein norskur sleipari, sum æt Akilles. Teir høvdu fingið fráboðan, og boðu teir á Viðoyinni sleppa.

Men tað høvdu føroyingarir ongan hug til. Teir vóru tilkallaðir og hildu seg hava fyrsta rætt, sigur Levi.

Viðoy, sum hon sá út, tá hon var á snelluveiðu undir Grønlandi í 1957.

Myndin er úr bókini »Mín lívssøga til sjós«, sum Richard Jacobsen í Klaksvík gav út á egnum forlagi í 1984

Undir dramatiskum umstøðum í vánaligum veðri bjargaði manningin á Viðoy 96 neyðstøddum portugisarum. Hóast hetta var eitt rættiligt bragd, frættu teir ongantíð nakað aftur og fingi ikki so frægt sum eina tøkk afturfyrri

Norðmenninir gjørdust nú eisini rísnir. Teir brúktu fyrst ljót orð og fóru síðan upp á portugisaran og sleptu endunum, sum Viðoyggjin hevði umborð.

So var ikki meira at gera hjá teimum á Viðoyinni. Teir tóku ankarið inn og fóru í Føroyingahavnina at taka ta útgerð, teir høvdu brúk fyri. Umleið klokkan 11 á kvøldi, komu teir mans frá Nordafar umborð á Viðoyina og søgdu við Levi, at teir høvdu frætt frá portugisaranum, at nú stóð verri til har úti.

Veðrið var ótlað munandi, sleiparin fekk ikki tikið fólkið av Santu Mariu Magdalenu. Um ikki teir vildu fara út eftir monnunum?

Levi svaraði, sum var, at teir vóru blakaðir burtur haðani fyrr um dagin. Men var tað so, at vandi var fyri fólkinum, skuldu teir fara. Tað var ikki annað enn teirra skylda at bjarga fólki, sum var í neyð á sjónum.

Tað var framvegis líka svart í mjørka. Men teir komu tó fram til portugisaran í øllum góðum. Tá mundi klokkan vera um hálgvum tvey um náttina.

Teir fóru so nær, teir torðu. Men Levi sigur, at tað var ikki so hugnaligt har úti ta náttina. Teir hoyrdu, hvussu skipið lá og buldraði uppi á boðanum. T á ð gekk ein lóta, so kom ein trivialgur maskinbátur av portugisaranum við eini stórari jollu upp á sleip. Har

var fult av fólki umborð. Annar stýrimaður á portugisaranum stílaði fyrri.

»Hann tóktist vera ein skilamaður,« minnst Levi. Viðoyggjin varð so lögð tvør fyrri á tann hátt at fáa læ. Tað mátti ganga skjótt fyrri seg at fáa menninar umborð, tí Viðoyggjin dreiv eisini.

Men tá bátarnir frá portugisaranum vóru komnir upp á síðuna av Viðoyinni, vildu menninir ikki koma umborð.

Levi sigur, at hann bað nakrar raskar menn fara niður í bátarnar til teirra og fáa gongd á. Tá bar til. Men tá teir vóru komnir á dekki, sló ein portugisari ein av manningini á Viðoyinni. Hann varð tikin og settur fram undir bakkan, har fólk varð sett at ansa eftir honum.

Tað visti seg, at portugisarnir høvdu tikið teir, sum vóru farnir at drekka umborð, og sett teir í fyrsta bátin. Og teir vóru so mikið balstýrigir, at tá liðugt var, søtu einir triggir, fyra í tippinum frammi undir bakkannum.

Tá seinasti báturin skuldi koma við fólki, fór annar stýrimaður upp á skipið, strikaði flaggið, rullaði tað saman og stakk tað undir armin.

Skiparin kom við seinasta bátinum. Hann hevði 15 ára gamla sonin, sum var fyrsta túr til skips, við sær.

Tá teir vóru komnir umborð á Viðoyina, setti skiparin seg niður í bestikkurmi-

num. Hann var so óheppin, at hann sló høvðið í eitt-hvørt, so hann bløddi. Hann mátti so lappast aftur. Umframt hann var bert ein portugisari, sum fekk skaða. Hann hevði brotið lærið. Men hann hevði sleiparin tikið.

Men nú gjørdist hættsligt umborð á Viðoyinni. Teir vóru 20 mans, sum hoyrdu til skipið og høvdu nú fingið 96 fremmandar menn umborð.

Levi sigur, at hann ivaðist, hvat nú skuldi gerast. At fara inn eftir var hættsligt, tí hendi nakað, kundi gerast heilt galið, tí bjargingarútgørd var ikki umborð til so nógv fólk. Men at fara út eftir kundi skjótt endað við, at teir komu at liggja til havis við øllum hesum fólkinum umborð. Tað bar heldur ikki til. So valt varð kortini at fara inneftir. Og tað gekk væl.

»Tá vit vóru komnir inn í

øllum góðum, og alt fólkið var komið til haldar umborð á einum øðrum portugisara, sum lá inni, fór eg inn í kamarið og takkaði Harra-num fyrri, at Hann hevði givið okkum styrki og dirvi til at hjálpa hesum neyðstøddu monnum,« minnst Levi Joensen.

Seinni gjørdist fínasta veður aftur. Teir á Viðoyinni vóru spentir upp á at sleppa at bjarga nøkrum av teimum háltvjørðahundrað tonsunum av saltfiski, portugisarin hevði inni. Men tað sluppu teir ikki. Teir á Nordafar hildu teimum burtur. Men aðrir fóru umborð og tóku radióutgerð og tilíkt í land.

»Og so alt vinið, sum var umborð. Tað settu teir stór-an pris uppá,« minnst Levi.

Levi Joensen sigur, at hann hevði vantað at frætt okkurt aftur um hesa ferðina. Men tað var so eidsørt. Teir hoyrdu hvørki orð ella eið. Ikki so frægt sum eina tøkk nakra staðni frá.

Santa Maria Magdalena stóð einar átta, tíggu dagar á boðanum. Tá kom aftur illveður, og skipið brotnaði um tvöran og sakk.

Men boðin, har Santa Maria Magdalena fór á land, verður enn í dag nevndur Santa Maria Boðin.

Levi og Gretha Joensen reka í dag Malta í Hirtshals, har mangur føroyingur hevur sitið væl

(Myndina eiga tey sjálv)